

د لغمان مہتر لآم صاحب واقعا پيغمبر وو؟

ديڙاين: الحاج سليمه عابد پيمان سوډن

دا قبر د لغمان ولايت د بابا صاحب په ډاک کې پروت، او مزار يی
د خاصو او عامو خلکو مرجع خای دي .

۱۳۹۴

ليکنه اوتولوونه :

الحاج امين الدين «سعيدی - سعيد افغانی»
د افغان استراتيژيکو خيرنيز مرکز او
د حق د لاری کلتوري ټولنی مدير مسؤل - جرمني

د لغمان مهترلام صاحب واقعاً پیغمبر وو؟

بسم الله الرحمن الرحيم د لغمان مهترلام صاحب واقعاً پیغمبر وو؟

گرانو لوستونکو!

الله تعالیٰ د نحل د سوری په 36 آیه کی فرمایي :
«وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنْ أُعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ» (ما د هر ملت په مینخ کی خپل پیامبر لیرلي ، دتولو پیغمبرانو ددعوت رسالت داوو چی انسانان د الله پاک عبادت ته را دعوت کری او هغوي د طاغوت له عبادت نه منع کری .)

په قرآن کی الهي پیغمبران:

دعلماوو او مفسرانو د تحقیق پر اساس چی په قرآن عظیم الشان کی کری په 49 سوره کی دپیغمبرانونومونه ذکرشوی چی دهغه جملی نه(دبقره ، آل عمران ، نساء ، مائده ، انعام ، اعراف ، توبه او ... دسورو نمونه اخستلي شو) مشهور ترین واحسن ترین روایت دمفسرانو په حواله همدا دی چی دپیغمبرانو تعداد 24 ازرو ته رسیږی چی دهغی جملی نه 6 تنه ئی اولو لغزام پیغمبران دي . او همدا شان دعلما و دتحقیق پر بنیاد د رسولانو تعداد 313 تنو ته رسیږي .

په قرآن عظیم الشان کی د 27 پیغمبرانو نومونه ډیر په وضاحت سره بیان شوی دي .
(آدم علیه السلام (بقره : 33) ، (ادریس علیه السلام مريم، 56) ، (نوح علیه السلام ، هود ، صالح ، لوط او شعيب (اعراف، 59، 65، 73، 80، 85) ، یعقوب او اسحاق (بقره، 132و133) ، ابراهیم علیه السلام (نساء، 125) ، یوسف علیه السلام (یوسف، 4) ، اسماعیل [ابراهیم زوي] (بقره، 125، 127) ، الیاس او یونس (الصافات، 123 او 139) ، الیسع او داوود علیه السلام (ص، 48، 17) ، سلیمان (نمل، 16) عیسی او محمد صلي الله عليه وسلم (آل عمران، 59، 144) ، یحیی (مریم، 7) ، عزیز (توبه، 30) ، اسماعیل [(مریم، 54) ، ایوب، موسی، هارون، ذوالکفل و زکریا(انبیاء، 83، 48، 85 ، 89) دهغی په جمله کی راخی .

په مبارک حدیث کی د ابوذر غفاري نه روایت دي چی هغه یوه ورځ دپیامبر صلي الله عليه وسلم نه دانبیا دتعداد اودهغوي دکتابونو په هکله وپوښتل ، پیامبر صلي الله عليه وسلم داسی وفرمایل :
«دپیغمبرانو تعداد 124000 ته رسیږی چی دهغی جملی نه 313 ئی رسولان او باقي نور ئی نبیان دي . هغه کتابونه او صحایف چی پر پیامبرانو باندي نازل شوي ، دهغوي تعداد 104 ته رسیږی ، (10 صحیفی بر حضرت ادم علیه السلام ، 50 صحیفی پر حضرت شیث علیه السلام ، 30 صحیفی په حضرت ادریس علیه السلام او 10 صحیفی پر حضرت ابراهیم علیه السلام نازل شوي دي) ، چی 100 صحیفی کیږي . او همدغسی تورات په حضرت موسی علیه السلام . انجیل بر حضرت عیسی علیه السلام ، زبور بر حضرت دادو علیه السلام او قرآن پر ما باندي نازل

شوي .) رسول او نبی :

کوم هغه علمي تحقیقات او څیړني چی مفسرینو د رسول او نبی په هکله کړیدی ، دوي دي نتیجی ته رسیدلي چی د رسول مقام نسبت نبی ته عزیز تر دي . ددی لپاره چی نبی صرف فرشته په خوب کی لیدلي او دهغه څخه احکام اخلي اما دهغه په تبلیغ باندي مامور ندي . اما رسول ددی نه علاوه چی فرشته مستقیماً وینی، دآسمانی احکامو په ابلاغ مامور هم دي .

مفسرین لیکلي :

رسول :

هغه دي چی ددین صاحب اوسي او دهغه په رسولو او تبلیغولوهم موظف شوي وي . یعنی

د لغمان مهتر لام صاحب واقعا پیغمبر وو؟

آسماني وحی ورباندي نازلېږي او په دې موظف دي چې دغه آسماني تعليمات بشر ته هم ورسوي .

اما نبي :

هغه ته وايي چې وحی ورته راځي ولي دهغه په رسولو او تبليغولو موظف او مامور ندي بلکه دهغه وظیفه ده که څوک ورنه سوال وکړي نو هغه ته ځواب ورکوي . (يعني دا په دې معني چې نبي هغه دي چې وحی ورته راځي ولي د هغه په تبليغ باندي مامور ندي .)

گرانو لو ستونکو :

زه غواړم په دغه ليکنه کې دمهرتر لام بابا پر پیغمبري هغه اسناد او شواهد گرانو لوستونکو ته وړاندې کړم چې د هغه ذکر مونږ افغانانو ته د فخر وړ دي .

لغمان :

اوسنی لغمان دافغانستان د(۳۴) اداري واحدونو څخه يو اداري واحد او يو ولايت دی. دا ولايت د افغانستان په ختيځ کي پروت دی. ددی ولايت ختيځ لوري ته بدخشان، سهيل خواته پي ننګرهار او کابل، ختيځ لوري ته پي کونړونه او لوېديځ پلوته پي دکاپيسا او کابل ولايتونه پراته دي. دکيوشته او کاشمونډغر لويديځ نه دسهيل (جنوب) په لوري د لغمان ولايت را چاپير کړی دي. هرڅومره چې دکابل سيند په لوري د لغمان ولايت د سهيل(جنوب) نه دشمال په لور پرمخ لاړشو، دخمکي جگوالی پي زياتيږي .

لغمان دخيني نورو ايتونوله مخي له کابل څخه تر پيښوره ټوله سيمه رانېوله داځای دهغي پخوانی لاري په سر پروت دی او يومهم دمه ځای دی چې له سروبي څخه د بادپښ(بادپښ) له غاښي رادېخواپه زېراني دښته کي شوی اوداليشنگ اوالينگار د رودونود مخامخ کيدوپه نقطه کي کوم ځای چې د نيسايالرغوني ښار پروت دی رارسيري اوله دې ځايه ادينه پور (دينپور) ،نگارهار اوبله څانگه پي دگمبيري په دښته کي کونړونوته ورغخيدلی ده. د لغمان ولايت پراختيا (۷۲۱۰) کېلومتر مربع ده، نفوس پي (۳۱۰۶۵۱) تنوته رسيږي اوپه يوکيلومتر مربع ځمکه کي پي (۴۳) تنه وگړي هستوگن دي.

د لغمان ولسوالی

اوسنی لغمان څلور ولسوالی او دوه علاقه داري لري چې :

دقرغيو،الينگار،اليشنگ،ننگراج ولسوالی ددولت شاه اومندول په نومونو علاقه داري دي . دلغمان ولايت ټول (۶۴۰) کلی لری . يومهال نورستان ياليناياتوله مربوطا تو څخه و او همدا شان دا سيمه دبودا ي مدنيت مرکز بلل شوي دي زبودايی مدنيت ددي سيمي مرکزيت بلل شوی دی اود اشوکا (دهندي يوريانودکورنی پاچا)دوري ډېرليکونه او هم د درونتي ترڅنگ ديوشمير بودايی آثار ددی اصل ښکاروندوي ، کوم چې دخيرونکو اوپوهانوډپوره پاملرنی وړدي او حدودالعالم پي بتخانو ته اشاره کړي ده.

مهتر لام صاحب (مهتر لام بابا) :

خدایبخښلی مرحوم دکتور محمد سعيد «سعيد افغانی» د لغمان د تيرگړيو دخطيب مرحوم مولوي عبد المجيد زوي چې په کال (۱۳۰۰) هجري شمسي کي دلغمان ولايت دخير آباد په کلي کي زيږيدلي . او د « 1364 » کال دحوت په اوومه د(1985 عيسوی کال د فبروری ۲۵ مه) ددری شپيتو کالو په عمر حق ته رسيدلي دی . په خپل کتاب کي چه (زما ژوند) په نامه ياديري اوپه کال (1365) هجري کي خپور شوی دلغمان مهتر لام صاحب دپيغمبري په هکله داسی ليکی :
به اسلامي تواريخو او اسلامي رواياتو کي راغلی : «دنوح عليه السلام» پلار، نوم ئی «لم □» او د «متوشلخ» خوی دی «لم □» (1) په زور دلام او ميم او سکون دکاف او يا په زور دلام او سکون دميم لوستل کيږي .

د لغمان مهترلام صاحب واقعا پیغمبر وو؟

وایي : دی دخپل وخت نبي او پیغمبر و، دمحمود غزنوی له دورې نه مخکې دده قبر معلوم نه و خو سلطان محمود غزنوی په دوره کښې په خپله محمود غزنوی په غزنی کښې خوب وینی ، په خوب کښې (لم □) صاحب ورته په خوب ورځی ورته وائی دلغمان په فلانی ځای کښې پروت یم ، په دغو نښو او نښانو را شه را باندی قبر جوړ کړه ، همغه و چی محمود غزنوی دخوب دنښو او نښانو په رهنمائی دلغمان دغه برخې ته راځی او ورباندی پخه مقبره ، ښکلی گنبد او لوی باغ ، مسجد او تر څنگه ئی د اوبو لوی او عمیق حوض جوړ کړی او د ډیر لری څخه دغره په ډډه کښې په ډیر زحمت ورته ویاله تیره وي .

سعید افغانی لیکي :

که دا روایت او خوب صحیح وی نو دافغانستان اوپه خانگری توگه د لغمان تاریخی قدامت ډیر وړاندی ثابتیږی .

دمهترلام صاحب (بابا صاحب) زیارت اوس د خاصو او عامو مرجع ځای دي ، په ټول مشرقی کښې څه چی په ټول افغانستان او سرحد کښې ډیر شهرت او اعتبار لری او په پسرلی کښې ورته له هری خوا په زرگونو ځا □ زیارت ته راځی او تودی میلی ورباندی جوړیږی . زما یادیږی چی هر پنجنشنبه به په زرگونو ځا □ نر ، ښځی ، واره او غټ ډلی ډلی د لوی ننگر هار څخه دمهترلام صاحب زیارت ته را تلل او په دغه زیارت باندی به ئی گرم بازار جوړو . ځینی زیارت کوونکي به د ډولونو په وهلو او بیرونو په رپه ولو په چکچکو ، غر هار او شپیلو کولو سره د پنجنشنبی په ورځ دمهترلام صاحب زیارت ته راتلل .

هغه وخت به د زیارت تر څنگه او په خانگری ډول د پنجنشنبی او جمعی په ورځو کښې د ډیرو میوو او دانو ، جلبیابو ، متایانو او کبابونو دکانونه او کپی هم جوړیدلی ، هلته په د زیارت کی لوی او چوقر حوض اکثرآ داوبو څخه ډک و ، شا او خوا ته به ئی د زیارت په ورځو کښې چټو ورو طالبانو اتنونه اچول ، غزلی به ئی ویلی او غو مبرونه به ئی وهل چی دهغی وخت د ملا (حیات) په نامه غزلی می نه هیریری ، هغه به ډیری ښی خوړی غزلی ، رباعی او بگتی او دچکچکو په غرش نڅا او اتن کښې به دده دخوړ آواز او اداء خو ښونکی ډیر و ، هغه وخت د لغمان د ټولو چټو طالبانو مشر ملا (مکروه) نومیده ، دی ښه غښتلی او تکړه سړی و ، هغه به دچټو طالبانو تر څنگه پیش پیشقوزی ، په اوږه به ئی ښایسته تیرزینونه او کوت □ و ، اوږدی اولو ئی ځنی ئی در لودلی او په ډیر هیبت او قدرت به ئی مست ژوند کولو ، چکچکی ، منگی وهل ، غومبر ، اتن دوی د ساز وسامان و ، هغه وخت اکثرچټو طالبانو چندان درس نه ویلو ، بلکی ددوی کار سیل او سات تیری وه .

دهغه وخت دچټو طالبانو څخه یو تن ملا کرو نومیده ، دی یو پوخ سړی و ، په کلو کلو ئی دمختصر کتاب تر څنگه وو او هر کال به ئی پوښ ورته نوی کولو تر څو ځا □ ووائی چی ملا کرو پخوانی کتاب خلاص کړی او نوی کتاب ئی شروع کړی دی . وائی یو وار داسی وشوه چی د ملا کرو د مختصر کتاب ښه چاپته کړی وه ، دی حیران وو چی مختصر کتاب ئی تر کومه ځایه ویلی دی دی اخیر په ډیر تاثیر وویلی وو : خدای دی انصاف در کړی زما د کتاب ښه دی ولی ورکه کړه ، ښه خیر پروانه کوی زه به د مختصر کتاب له سره پیل کړم خوافسوس چی ته ولی دومره پد نیته انسان ئی ؟ هغه وخت به ځینی ډیر کسان زیارت ته ددعا گانو دقبلیدو په خاطر ورتلل او د زیارت شیخانو ته به ئی نذرونه ورکول ، دمهترلام صاحب د زیارت تر څنگه په دونو دلاندی دونو سوری ته ډیر ځا □ ناست و ، ځای په ځای به سازونه کیدل او د زیارت د باغ په ځینو برخو کښې به کله نا کله دپهلوانی او سپر بازی ، تورو وهلو لوبی هم کیدلی او چابه د تیرو د اچولو او خیز وهلو مسابقی هم کولی .

دمهترلام صاحب د زیارت مسجد ډیر لوی دی او دجمعی په ورځ هلته دجمعی لمونځ هم کیږی ، هلته د زیارت تر څنگه لونی لونی هدیری جوړی شوی دی او تبرک لپاره هلته دوصیت

د لغمان مهترلام صاحب واقعا پیغمبر وو؟

په اساس معتبره مری خبیری . هغه وخت خلکو په لغمان کښی زیارتونو ته خاصه عقیده درلودله چی د لغمان مشهور زیارت مهترلام صاحب او بل د نورلام صاحب دی. د مهترلام صاحب د ولایت په مرکز اود نورلام صاحب د علینگار د علاقې په سیمه کښی دی د لغمان دریم مشهور زیارت د میا عبد الکریم صاحب زیارت دی چی د علینگار په علاقه کښی دی . د نورلام صاحب او میا عبد الکریم صاحب زیارتونه تو داوری په ورځو کښی ډیر خذ □ ورځی او هلته تودی میلی جوړوی . زما یادوی هغه وخت دتو تو په موسم دجوزا په میاشت کښی د میا عبد الکریم صاحب په ډیره او دزیارت په څنگ کښی د لغمان د خلکو میله هم په پوره خوند کیدله خیمی او تجیرونه به ودرول شول او دوه هفتی به ساعت تیری کیدله .

پوهنیارظفرخان او مهترلام بابا :

پوهنیارظفرخان په خپلو تحقیقاتی څیړنیزو یادداشتونوکی د مهترلام بابا په هکله لیکي:

د لغمان مرکز (مهترلام) دی دمهترلام یا مهترلم □ په هکله بیلابیل تاریخی روایتونه راغلي چی یوبی دا دی چی : مهترلم □ د نوح (ع) پلار دی بنځه پی « قینوش » د نوح موروه. اوپه حقه پیغمبرتبرشوی دی نوح علیه السلام د حضرت ادم ع د هبوط یا کوزیدو څخه (۱۶۴۲) کاله وروسته پیغمبري ته رسیدلی او زر کاله پی عمرکړی.

د لم □ علیه پلارمتوشلخ، نیکه پی اختوخ او غور نیکه پی یارد وو؛ کله چی دنوح علیه السلام کښتی کیانا شته یو شمیروگری دمهترلم □ (ع) اودده ورورنورلام (رح) او خورپی بی بی حاجری سره یوځای دنورستان په لاره اوسنی الینگارته راغلل، خذ □ پی حق دین ته رابلل او بیا په بیلا بیلو ځایونوکی میشته شول، تاریخی روایات وایی چی لم □ په لغمان کی وفات شو، خور اوورورپی هم په الینگار کی وفات شوی چی مشهورزیارتونه پرې جوړدی خورپی دهرمل او میدانی ترمینځ د بی بی حاجری په نوم زیارت لري او ورورپی نورلام صاحب د نورلام صاحب دره کی په زیارت کلي کی بنځ دی. (د پوهنیارظفرخان « اهتمام له یادداشتونو نه)

په دی هکله د کچوری ملا صاحب لنډ څرگنونی هم د اهمیت وړ دي .

همدارنگه دمهترلم □ د پیغمبری په هکله د هیواد مشهور روحانی او شخصیت د کچوری ملا صاحب هم به تل ویلي: هو! مهترلام بابا په حقه پیغمبر دی .

د ارشاد اورنگ زیب دلیکنی له مخی (هیله پر له پسی ۱۶ گڼه) هم د اثابتیروی چند مهترلم □ کلیمه په زره فارسی کی لوی یا ستر ته وایی او لام په نورستانی او پشه یی کی کلی ته اومهتر خپله سترشخصیت ته وبل کیږی، دمهترلام بابا د مزار خواته یو ستر باغ او حضیره (هدیره) ده په دی هدیره کی ستر او مشهور کسان لکه: یوسف خان د غازي محمد نادرخان شهید پلار، شهزاده فریدون، غازي محمدشاه خان بابکرخیل ، فیض محمد خان او نور غازیان بنځ دي اوزیار تو ته پی خذ □ له لری ځایوڅخه راځی پخوا به له هند او پنجا ب نه هم دلته خذ □ او گرځندویان راتلل زما په یاد، د کب له پینځلسمی د نورترپای به هره ورځ، او د پنجشنبی اوجمعی په ورځوبه په ځانگری ډول دلته د ساز سند رو او مذهبی موسیقی په لس گونو ډلی موجودی وی شپه او ورځ به پی مینه وال په وجد او مستی را وستل دغه دود اوس هم په پسرلی کی لمانځل کیږی . (هیله پرله پسی ۱۶ گڼه ارشاد اورنگ زیب ۱۵۲)

په دی ټولو بر سیره پوهاند داکتر محمد حسن کاکړ د افغانستان نامتو تاریخپوه څرگنده کړی ده او حتی په دی اند دي :

چی لمک د لغمان لرغونی نوم دی او « مهتر » د مشر په مانا دی. « مهتر لمک » یانی د لغمان مشر یا پاچا.

د لغمان مهترلام صاحب واقعا پيغمبر وو؟

پوهاند کاکړ د افغانستان نامتو تاريخپوه هم دا ډول زياته وي چې «لام» په پشه يي کي کلي ته وايي نو مهترلام ياتي لوی کلی.

سر محقق عبد الله جان بختاني په دی اند دي چې :

« د مهترلمک زيارت د محمود غزنوي په عصر کي جوړ شوی دی... تر دی د مخه د ويدي په سندرو کي چې تقريبا 14 سوه کاله تر ميلاد د مخه د اريايي روحانيونو او شعراوو له خوا جوړ شوي دي، د لغمان نوم د «لامهکا» په شکل ذکر شوی دی.» (سر محقق عبدالله جان بختاني، ژبڅيړنه، 210 او 211 مخونه).

(۱) لم □ د اسلامي تواريخو پر بنياد (۷۷۷) کاله عمر درلود او د هغه پلار متوشالح د خنوخ زوي (۹۶۹ کاله) او خپله نوح عليه السلام چې د لم □ زوي وو (۹۵۰) کاله عمر تير کړي دي.

قرآن عظيم الشان فرمايي :

« ولقد ارسلنا نوحاً الي قومہ فلبث فيهم الف سنة الا خمسین عاماً » (په ربهتيا سره مونږ نوح عليه السلام مو خپل قوم ته واستو او ۹۵۰ کاله يي د هغوي په مينځ که ژوند وکړو.) (د اسلام تاريخ د علي اکبر مهدي پور ليکنه مخ ۸۹ دريم چاپ بيروت)

د مقالې نوم د لغمان مهترلام صاحب واقعا پيغمبر وو ؟

ليکنه اوتولوونه :

الحاج امين الدين «سعيدى - سعيد افغانى» دافغان استراتيژيکو خيرنيزمرکز اودحق دلاری کلتوری ټولنی مدير مسؤل - جرمني

بريښنا لي □ : saidafghani@hotmail.com